

Plaats maken voor een nieuwe schepping

Gemeente van Christus,

Ik zal eerlijk tegen u zijn: kerst vervult mij met hele tegenstrijdige gevoelens. Aan de ene kant is er de romantiek en de gezelligheid. Heerlijk vind ik die kant. Ik ben een wintermens en hou van deze donkere dagen met veel gezelligheid binnen. Kaarsen, een kerstboom met lichtjes, mooie muziek en met warme chocola bij een hete kachel. En daar horen ook vrolijke kerstdiensten bij. Misschien is het ook voor u wel deze romantiek die u hier naar de kerk bracht. Wel, u bent hier welkom. En ik geniet met u mee.

En dan is er nòg een mooie kant aan kerst: de mooie acties, de vrijgevigheid en de bereidheid van mensen om een stap sneller te lopen voor een ander. Bekend is het kerstbestand in de 1^e wereldoorlog, waar soldaten die elkaar weken hadden beschoten aan beide kanten uit de loopgraven kropen en elkaar een gelukkig kerstfeest wensten. En zulke dingen gebeuren nog. Afgelopen week voerden 3 DJ's van 3FM actie voor schoon drinkwater (Serious Request). Zes dagen lang aten ze niets en maakten ze non-stop radio. Het inspireerde duizenden mensen om ook actie te voeren en geld in te zamelen en de regering verdubbelde het bedrag. Er werd een bedrag van 5,2 miljoen euro opgehaald. Prachtig – daarom hou ik zo van kerst.

Maar ik zou eerlijk tegen u zijn. Ik word ook onrustig en ongeduldig van kerst. Want hoe ziet de wereld er na 25 december uit? Toch nog altijd weer hetzelfde? Oorlogen gaan verder, DJ's doen hun gewone werk en mensen zijn even egoïstisch als daarvoor. *Er verandert niets met kerst! Niets!* En zo verandert mijn gevoel over kerst: is het dan allemaal buitenkant? Is het een dun laagje sentiment over onveranderde en bikkelharde werkelijkheid? Even mooi en breekbaar als de rijp in de bomen van afgelopen zaterdag - even is de wereld een sprookjeswereld, maar al gauw wordt het weer grijs en grauw als altijd.

Het bracht mij dit jaar opnieuw bij de vraag: *wat is kerst eigenlijk?* We weten wel dat het gaat over de geboorte van Jezus, we kennen de verhalen van Jozef en

Maria, de engelen, de herders, de wijzen uit het Oosten. Maar wat gebeurt er nou eigenlijk met kerst? En wat is dat kerstverhaal eigenlijk waard?

Ik moest daarbij denken aan de afrekencultuur waarin wij leven. Als een elftal één seizoen niet goed presteert wordt de trainer de laan uitgestuurd en scandeert het publiek ‘Geen woorden maar daden’. Op resultaten wordt hij op afgerekend. En de vraag die mij bezighoudt is deze: hoe kan het dat wij het kerstevangelie maar handhaven, terwijl het elk jaar opnieuw blijkt helemaal niets uit te halen? Zouden we het niet moeten wegstemmen? Moeten wij ook tegen God niet roepen: ‘geen woorden maar daden’? Is Hij nog te handhaven? Mooi hoor, al die hooggestemde woorden over vrede... maar er is *niets* van gekomen.

Met die vraag ben ik dit jaar het kerstevangelie weer gaan lezen. Dit keer niet de bekende verhalen uit Lucas en Mattheus, maar de wat andere inzet van Johannes. Je zou kunnen zeggen dat Johannes van het hele gebeuren wat afstand neemt, zoals je soms een paar stappen achteruit zet bij het bekijken van een groot schilderij: kijken naar de compositie, de grote lijnen, het hele plaatje. Ik besloot dit jaar kerst eens door zijn ogen mee te bekijken. En laat ik, net als Johannes, beginnen met mijn conclusies: ik vond *twee antwoorden* op mijn vraag ‘*wat is kerst?*’ – het ene antwoord was heel geruststellend, het ander antwoord een stuk minder geruststellend. Ik nodig u uit met mij mee te lezen en samen Johannes te volgen in zijn antwoord.

Het eerste dat ons opvalt is dat Johannes eigenlijk helemaal geen kerstverhaal heeft. Bij hem geen kindje Jezus, geen kribbe, geen stal, geen engelen, geen herders. Door de afstand die hij neemt van het verhaal vallen die details bij hem weg. Eigenlijk zou je kunnen zeggen dat het kerstverhaal van Johannes ook niet het begin van zijn verhaal is. Wat hij aan het *begin* vertelt heeft hij aan het *eind* ontdekt. Net als een schrijver die eerst zijn boek schrijft en dan, als hij het hele verhaal geschreven heeft, als laatste inhoudsopgave en voorwoord schrijft. Wát heeft Johannes aan het eind ontdekt?

Johannes was een leerling van Jezus en heeft de laatste drie jaar van diens leven intensief meegemaakt. Hij vertelt daarover in zijn evangelie. Bij Johannes merk je ook heel goed dat hij bij het schrijven de dingen begrijpt die hij nog niet begreep toen hij het meemaakte. Hij begreep evenmin als de andere leerlingen waarom Jezus na zo’n veelbelovend begin deze vreselijke weg moest gaan van eenzaamheid, lijden, marteling en dood. Hij stond aan het eind net zo wanhopig onder het kruis als alle anderen (voor zover ze er nog stonden).

Maar hij had ook het wonderbaarlijke vervolg meegemaakt. Op de derde dag na het sterven van Jezus was hij bij een leeg graf gekomen. Ook hij had – zoals hij

dat zo mooi zegt – ‘*de Heer gezien*’. Jezus was opgestaan, het was *niet* voorbij! Hij was gaan zien hoe juist dit sterven en dit opstaan van Jezus, hoe vreemd en ongelofelijk ook, een nieuw begin was geworden. Een radicaal nieuw begin!

Zo had hij het ook opgeschreven, als een verhaal van een nieuw begin. Hij vertelt dat ze de Opgestane ontmoeten ‘op de eerste dag van de week’. Voor joden is de eerste dag van de week de dag waarop God de Hemel en de aarde schiep, de eerste dag van de schepping, de schepping van het licht. Johannes had begrepen dat het verhaal van Jezus – het *hele verhaal* van Jezus! – een nieuw scheppingsverhaal was. Het verhaal van een nieuwe schepping. In Jezus begint een nieuwe schepping! Wat in Openbaring beloofd wordt, gebeurt hier al: het begin van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde! En precies dat vertelt Johannes nu aan het begin.

Hoor maar hoe Johannes zijn evangelie begint: ‘*In den beginne was het Woord*’. Het is een briljante openingszin. Want hiermee pakt hij *al* zijn lezers, zij die Joods waren en zij die uit de Griekse cultuur stammen.

Met de woorden ‘*In den beginne*’ neemt hij letterlijk de woorden over van het eerste boek van de bijbel, Genesis. We hebben het gelezen: ‘In den beginne schiep God de Hemel en de aarde’. Voor joden is dat niet alleen de eerste zin van een boek, maar ook de titel van een boek. In het Hebreeuw staat er ‘*Berésjiet*’ – in den beginne. Dat is de titel van het boek dat vertelt over de schepping van deze wereld. En precies die titel geeft Johannes mee aan zijn boek over Jezus: ‘*Berésjiet*’ – in den beginne. Daarmee heeft hij de Joodse lezers te pakken.

En dan: ‘In den beginne was *het Woord*. Het Woord was bij God en het Woord was God, dit was in den beginne bij God’. Het woordje dat wij vertalen met ‘woord’ is in het Grieks ‘*logos*’. Wij kennen dat van al onze woorden die eindigen op ‘-logie’: biologie, theologie, psychologie. Het betekent inderdaad ‘woord’, maar ook ‘leer’ of ‘verhaal’ of ‘principe’. Het klinkt heel filosofisch en dat is ook precies wat het is! De Griekse filosofen hadden het veel over de ‘*logos*’ en bedoelden daarmee: het principe achter de dingen. Johannes pakt met dit begin al zijn Griekse lezers: het verhaal van Jezus is het verhaal van een nieuw begin, van de zin achter alles.

Het evangelie is een scheppingsverhaal. Het verhaal van de nieuwe schepping! Als je het ziet, zie je het overal in Johannes’ evangelie. Op de eerste dag van de schepping (Genesis 1) schiep God het licht en scheidt het licht van het donker. En precies dat vertelt hij nu aan het begin van zijn evangelie opnieuw:

In het Woord (de logos) was leven en het leven was het licht voor de mensen. Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen. [...] Het ware licht dat ieder mens verlicht en naar de wereld kwam.

En daarmee hebben we het eerste antwoord op onze vraag ‘wat is kerst?’ – het geruststellende en verheugende antwoord. Kerst, zegt Johannes ons, is het begin van een nieuwe schepping. Met de geboorte van Jezus begint een geschiedenis van nieuwe schepping. En nee, dat is niet meteen duidelijk zichtbaar. Maar wie het hele verhaal wil lezen, het hele verhaal van Jezus, zal het met Johannes ontdekken: met Jezus begon een nieuwe schepping: het leven zoals God het bedoelt! Er valt nieuw licht op onze oude aarde en in dat nieuwe licht zien we nieuwe dingen. Jezus heeft het ons voorgeleefd en uitgeleefd. En deze nieuwe schepping houdt niet op bij de dood, maar begint juist in die dood.

Grote woorden – hele grote woorden! Je zou er ook helemaal niets van begrijpen als je het boek nu dichtklapt. We moeten wel doorlezen! Johannes zegt dat dit Woord *mens* is geworden. Vaak lezen we dat zo dat God in de hemel al een soort goddelijke zoon had die nu, als een mens op aarde kwam. Maar dat staat nergens in de bijbel en zeker niet hier in het Johannesevangelie. Wat er wél staat is dat het *Woord* ‘mens’ is geworden. Het Griekse woord dat daar staat betekent zoiets als ‘vlees en bloed’. Het woord, zegt Johannes, Gods ultieme bedoeling, is vlees en bloed geworden. En dan gaat hij het verhaal van Jezus vertellen: God is komen wonen bij de mensen - in het leven, de dood en de opstanding van Jezus! *Dat is gebeurd* – of je het nu gelooft of niet! Dat is het goede nieuws!

En dan zegt Johannes: ‘Wie hem wel ontvingen en in hem geloven, die heeft hij macht gegeven kinderen van God te worden’... Wie durven geloven dat er in Jezus een werkelijk nieuw begin is begonnen, een nieuwe schepping is aangebroken, die worden zelf ook ‘kinderen van God’ – ofwel: die worden zelf de plek waar het zichtbaar wordt, de plek waar God wonen kan. In de nieuwe schepping woont God bij de mensen. Niet in een tent of een tempel maar in een *mens*, in Jezus. En sindsdien niet alleen in Jezus, maar in alle mensen die in hem gaan geloven. In de brieven van Paulus wordt die gedachte later uitgewerkt als hij ons een tempel van de Heilige geest noemt: God woont in ons midden. In Jezus. En in ons! Daarover zullen we a.s. zondag verder nadenken.

En daarmee krijgen we het *tweede* antwoord op de vraag ‘wat is kerst?’ Maar dit antwoord is niet meteen geruststellend. Het maakt ons medeverantwoordelijk aan de effecten van kerst. De vraag ‘waar is God op de andere 364 dagen van het jaar?’ en de vraag ‘waarom maakt kerst zo weinig verschil?’ is een kritische vraag aan onszelf. Want *wij* zijn degenen die het zichtbaar mogen maken. De

nieuwe schepping is werkelijk begonnen – dat is het blijde nieuws van Kerst! Maar nieuwe schepping wordt alleen maar zichtbaar als er mensen zijn die dat geloven en leven. Niet met woorden, maar met daden; niet als ontroerende kerstgedachte, maar als ‘vlees en bloed’. Mensen waarin God wonen kan.

Iemand vroeg mij: het wordt toch wel een *vrolijke* preek met kerst? Ik heb *ja* gezegd. En wat mij betreft zijn beide antwoorden van Johannes op onze vraag ook reden tot blijheid. Nieuwe schepping *is begonnen* – de toekomst van God is ons heden binnengewandeld! En wij mogen daarvan voorbodes en getuigen zijn. Net als Johannes de Doper – ‘Hij was niet zelf het licht, maar kwam om te getuigen van het licht’. Of om het nog eens anders te zeggen: wij (u, jij en ik) mogen de plekken zijn waar het zichtbaar is: nieuwe schepping breekt door!

Ik vroeg aan de kinderen: wat verwacht je als je een vrouw met een dikke buik ziet? *Een baby!* Wat denk je als je iemand in de winkel ziet met een karretje vol fris en chips en lekkers? *Een feestje!* Wat verwacht je als je krokussen ziet en dikke knoppen aan de bomen? *Het voorjaar!* Wat verwacht je als je in het donker de lucht rood en oranje ziet worden? *De zon!*

Nu de laatste vraag: wat verwacht je als Jezus is geboren? Het antwoord is vanmorgen: *dat er een nieuwe schepping komt*. Dat de dromen van Jesaja waar worden. Dat God bij mensen komt wonen! En zoals de vader en de moeder die een kindje verwachten de kinderkamer klaar maken, en zoals de boer die het voorjaar voelt komen het land gaat ploegen en zoals je je klaar maakt voor een nieuwe dag als je de zon ziet opkomen, *zo* mogen wij ons nu klaarmaken voor de komst van een nieuwe schepping. Plaats *maken* voor het nieuwe, plaats *zijn* voor het nieuwe. Daaruit zal blijken of wij het werkelijk geloven!

De vraag was: wat is kerst? En de gedachte erachter was: stelt het wel wat voor als het na 25 december allemaal weer voorbij is? Dat was de eigenlijke vraag: is het na vandaag allemaal weer voorbij? Nu weten we dat de vraag een vraag aan onszelf is! Wij kunnen ervoor kiezen om het na vandaag *niet* over te laten zijn. Gemeente, is het na vandaag weer voorbij? Of begint het nu pas?

Amen